

Poteškoće i mogućnosti navještaja Božje riječi u prigodnim propovijedima

STANISLAV ŠOTA*

UDK: 251:268-053.8
Pregledni rad
Primljeno:
21. listopada 2010.

Sažetak: Rad, na temelju provedene ankete među 10% župnika Đakovačko-osječke nadbiskupije, analizira poteškoće i mogućnosti prigodnih propovijedi: krštenjima, vjenčanjima, bolesničkom pomazanju izvan svete mise te ukopima. Rezultati ukazuju na »suvremenu nemoć navještaja« prezbitera Đakovačko-osječke nadbiskupije. Nemoć se očituje učestalim propovijedima za koja se prezbitar-župnik ne stigne odgovarajuće pripremiti, zatim u kroničnom umoru i zasićenosti. Istraživanje dokazuje nedostatak pastoralne osjetljivosti da su prigodne propovijedi »izvrsna« mogućnost naviještanja Božje riječi distanciranima, rubnim vjernicima, agnosticima i ateistima. 78% župnika za prigodne propovijedi uopće se ne priprema, 49% koristi nekoliko unaprijed pripremljenih propovijedi, 13% apersonalno i općenito govori. Nameće se pitanje evangelizacije evangelizatora kao temeljnoga prioriteta mjesne Crkve, zatim permanentne duhovno teološko komunikološke naobrazbe. Suvremena nemoć navještaja uvelike je odraz i identiteta današnjega svećenika, svećenikove osobe vjere, rijetko prisutne povratne informacije, nedovoljne pripreme, opterećenosti mnogim drugim pastoralnim zahtjevima i zadacima, svijesti da se »homilija mora odraditi«, jer identitet svećenika izranja iz Božje Riječi i navještaja Božje riječi. Istraživanje ukazuje da postoje **četiri tipologije prigodnih propovijedi:**

1. Navještaj Božje riječi prožet osobnim susretom s Božjom riječju uspješno prenesen, zatim doživljen i prihvaćen od slušatelja ili primatelja.
2. Navještaj Božje riječi u kojemu se propovjednik osobno susreće s Božjom riječju, kvalitetno je prenosi, međutim slušatelj ne prima i ne želi čuti Božju riječ, jer su njegova očekivanja drugačija.

* Dr. sc. Stanislav Šota,
župnik župe Viškovci
Đakovačko-osječke
nadbiskupije, Omladinska 1,
31401 Viškovci, Hrvatska,
stanislav.sota@os.t-com.hr

3. *Prigodni ceremonijalni govor bez navještaja Božje riječi, riječ radi riječi, uklopljenost u obred koji se pretvorio u ceremoniju.*
4. *Prigodni govor, bez navještaja Božje riječi, koji se pretvorio u nepogodu. Govor u kojemu se »navjestitelj« obračunava s »neprijateljem« - vlastitom nepripremljenošću.*

Ključne riječi: *navještaj Božje riječi, prezbiter, prigodne propovijedi, distancirani, rubni, ukop, vjenčanje, krštenje, bolesničko pomazanje, umor, (ne)pripremljenost.*

Uvod

Riječ stoji u samom korijenu čovjekove naravi. Zahvaljujući riječi, izvanjska se objektivna stvarnost interiorizira i postaje vlastitom svakom čovjeku. Čovjek ne bi mogao ni misliti da ne izražava sam sebi stvarnost unutarne riječi, niti bi mogao misao pravilno priopćiti drugima bez izvanjske riječi. Riječ, posebno Božja riječ, mora se »vidjeti«. Ona mora biti »pročitana« izvana. Povijest religija potvrđuje da su sve religije davale riječi silnu važnost te se dobiva dojam da je riječ nešto više, nešto što dolazi s visine.

Govoriti o prigodnim propovijedima nužno znači ograničiti se na ono što je prvotno pred očima svakom svećeniku kada se prigodna propovijed spomene, a to znači progovoriti o prigodnim propovijedima na vjenčanjima i krštenjima, bolesničkom pomazanju izvan svete mise te na ukopima. Naime, prigoda u navjestiteljskom smislu riječi po svojoj naravi širok je pojam. Ona je svakodnevna narav, mogućnost i prilika. Uz prigodni navještaj za ukop, vjenčanje, krštenje, i bolesničko pomazanje izvan euharistijskoga slavlja te ukop, svećenik prigodno propovijeda na zornicama u došašću, za početak nastave u školi, uz tematski postavljene devetnice, trodnevnice, izvan euharistijskih molitvenih slavlja, na pokorničkim bogoslužjima, na raznim blagoslovinama, itd. Autori koji promišljaju o prigodnim propovijedima ističu temeljnu postavku - propovijed mora biti utemeljena na Božjoj riječi ili u doticaju s Božjom riječju. Dakle, nema propovijedi bez doticaja, susreta i tumačenja Božje riječi.¹

Prvi dio rada govori o važnosti navještaja Božje riječi, drugi dio o provedenoj anketi među 5% župnika Đakovačko-osječke nadbiskupije i njezinoj analizi, te treći dio umjesto zaključka nudi neke prijedloge, promišljanja i mogućnosti oko nastojanja što kvalitetnijeg navještaja Božje riječi.

1. Važnost navještaja Božje riječi

Tijekom ljeta, pri obraćanju vjernicima, papa Benedikt XVI. rekao je: »Smanjene su i pastoralne djelatnosti u župama, a ja sam na neko vrijeme prekinuo s audijen-

¹ Cijeli broj posvećen je navještaju Božje riječi. Dio autora promišlja i o prigodnim propovijedima, gdje pred sobom uglavnom promišljaju o propovijedanju na ukopima, vjenčanjima, krštenjima izvan svete mise. Usp. L'omelia tra celebrazione e ministerialità, u: *Rivista Liturgica* 95(2008.)6, str. 1060.-1067.

cijama. Ovo je znači prikladno vrijeme da prvo mjesto damo onomu što je zaista najvažnije u životu, to jest slušanje Božje riječi.«² Čovjek je po naravi biće dijaloga, govora i slušanja. Da bi nastao, razvijao se i održao, potreban mu je govor, riječ, razgovor. Kao što u obrazovanju govor i dijalog imaju neizostavnu ulogu u odgojnom procesu,³ tako i susret i dijalog s Božjom riječju, posebice naviještaj Božje riječi,⁴ sastavni je dio, ne samo evangelizacije i katehizacije, nego i proročke službe svakog svećenika, osobnoga sazrijevanja svećenika u vjeri te rasta i vjerskoga odgoja vjernika.

Kvalitetno slušanje pretpostavlja sluh i posluš, odnosno osobni susret, život prožet Božjom riječju. Navještaj Božje riječi nije samo umijeće govora, nego je ono prvotno umijeće življenja, živi govor, život prožet Božjom riječju, zato kardinal Martini ističe da tko ne čini ono što propovijeda, s vremenom biva izložen napadima slušatelja i primatelja.⁵

Za Karla Rahnera propovijed u širem smislu riječi je naviještanje Božje riječi (kerigma) od nekoga kojega je Crkva za to ovlasila u ime Isusa Krista. Propovijedanje nije samo pouka o činjenicama koje su u načelu pristupačne i neovisne, niti je samo teoretska moralna pouka, nego je propovijedanje prvotno proklamacija Božje spasenjske odluke.⁶

U većini župskih zajednica »poštovanje, uvažavanje, i spremnost slušati« svećenika propovjednika i navjestitelja Božje riječi, danas je još uvijek dodijeljeno »unaprijed«, ili je kreditirano. Cijeni se i njegova riječ i njegova šutnja. Svećenik međutim »status slušane osobe« može zadržati samo trajnom formacijom, samoobrazovanjem i samoodgojem te gotovo svakodnevnim radom na sebi.

Za posljednji nalog primljen od Gospodina, koji je prva zadaća Crkve - naviještati Božju riječ (usp. Mk 16,15), neizostavna je svakodnevna stoga duhovna, intelektualna i afektivna dimenzija formacije svećenika.

Budući da spasenje dolazi po vjeri, a vjere nema bez propovijedanja, Koncil ističe da je propovijedanje evanđelja za Crkvu u svako vrijeme i u svakom vremenu, počelo (*principium*) svega njezina života. Taj životni princip Crkve možemo promatrati na tri načina: propovijedanje kao temelj Crkve, Crkva kao temelj propovijedanja, propovijedanje kao temeljni zadatak Crkve.⁷

² BENEDIKT XVI., Godišnji odmor i povratak Božjoj riječi, u: *Glas Koncila* 49(2010.)30, str. 5.

³ Usp. P. BRAJŠA, *Pedagoška komunikologija*, Školske novine, Zagreb, 1994., str. 12.

⁴ Premda je naviještaj Božje riječi širi pojam, koji zahvaća veću i širu stvarnost od propovijedi i homilije, radi izbjegavanja uporabe samo tih dvaju pojmova, ponekad će se za propovijed ili homiliju upotrebljavati i izraz navještaj Božje riječi. Iz konteksta same rečenice moći će se prepoznati na što se odnosi.

⁵ Usp. C. M. MARTINI, *L'itinerario spirituale dei Dodici*, Borla, Roma, 1981., str. 107.

⁶ Usp. K. RAHNER, *Milost će to usavršiti*, U pravi trenutak (UPT), Đakovo, 2008., str. 24.

⁷ Usp. I. NIMAC, Svećenik u službi riječi, u: *Služba Božja* 24(1984.)1, str. 2.-10.

Drugi vatikanski sabor vratio je homiliju u euharistijsko slavlje kao »normalni i strukturalni dio« previđen rubrikama, s posebnim naglaskom kako je homilija nezostavni dio Službe riječi, jedan od glavnih dijelova euharistijskoga slavlja. Liturgijska obnova Drugog vatikanskog sabora unijela je i novum. Prigodom izvanliturgijskih slavlja, posebice krštenja, vjenčanja, bolesničkoga pomazanja izvan svete mise te ukopa, preporučuje se kratki prigodni navještaj Božje riječi.⁸ Koncil u tom kontekstu naglašava da je naviještanje Riječi središte svećeničkoga poslanja koje obuhvaća sve drugo. Ono je prva zadaća svećeničke službe. »Krist raspeti i uskrsnuli« baština je Crkve koju je on pozvan vjerno, odgovorno i savjesno prenositi svakom dobronamjerniku, pa i slučajnom prolazniku.⁹

Svijest da je svećenik u službi Crkve Božje i Duha Svetoga koji ga izabire, svetom je Pavlu vječna i neiscrpna snaga u proročkoj službi naviještanja Božje riječi (usp. 2 Tim 1, 13-14). Prorok se spašava po revnosti u proročkoj službi. Ispunjen i u potpunosti prožet ljubavlju Božjom, Pavao potiče učenike da sačuvaju »zdrav nauk« jer on »donosi spasenje«. Pod svaku cijenu, uz propovijedanje, svećenik je pozvan težiti istini, pravednosti, vjeri i ljubavi prema Bogu (usp. 2 Tim 2, 22).

Navještaj Božje riječi zahtijeva napor, studij, posebice u današnje vrijeme kad ljudi evanđelju pristupaju s mnogim pitanjima i problemima, a nerijetko i stavom kritičke sumnje. Propovijedi današnjih svećenika, bilo nedjeljne, posebice prigodne (za ukop, krštenje, vjenčanje, bolesničko pomazanje i druge prigode), od dijela vjernika sve se češće kritiziraju i ističu kao nezadovoljavajuće. Ističu da su homilije bez srca izgovorene i naviještene, slabo pripremljene, napisane i pročitane, tuđe i osobno neproživljene.

Da su kritike dijelom objektivne dokazuje provedena anketa dr. Grge Grbešića iz 2003. godine. Vjernici smatraju samo 31,29% propovijedi sadržajnim i poučnim, 47,68% istinitim i realnim, 35,76% poticajnim za vjeru i osjećaje, 47,68% homilija tumačenjem Božje riječi povezanim s konkretnim životom, te svega 55,13% propovijedi pripremljenim.¹⁰

Propovijedanje Božje riječi, uvelike je odraz identiteta današnjeg svećenika, pitanje svećenikove osobne vjere, umora, zasićenosti, učestalih govora, rijetko prisutne povratne informacije, nedovoljne pripreve, opterećenosti mnogim drugim pastoralnim zahtjevima i zadacima, svijesti da se »homilija mora odraditi«, prepoznate slabe želje suživjeti se osobno s Božjom riječju te nedovoljnoga naglaska tijekom

⁸ Usp. R. BARILE, *L' omelia tra catechesi e mistagogia*, u: *Stidi* 95(2008.)6, str. 21.-25.

⁹ Usp. Drugi vatikanski koncil Dokumenti, *Lumen gentium*, VII. izdanje, popravljeno i dopunjeno, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 2008., br. 28, str. 135.-139. Isto tako usp. Drugi vatikanski koncil, Dokumenti, *Presbyterorum ordinis*, VII. izdanje, popravljeno i dopunjeno, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 2008., br. 4, str. 567.-569.

¹⁰ Usp. G. GRBEŠIĆ, Anketa o propovijedanju, u: *Diacovensia* 11(2003.)1, str. 137.

studija na što bolje upoznavanje disciplina koje bi svećeniku omogućile kvalitetniji susret s Riječju. Svećenik je pozvan i dužan cijeli svoj život živjeti od Riječi - za Riječ. Riječ i riječi habitusi su svećenikova zvanja, života i poziva.

1.1. SVEĆENIK I NAVIJEŠTAJ BOŽJE RIJEČI U SVIJETLU CRKVENIH OTACA I DOKUMENATA CRKVE

Sveti Augustin smatra da navjestitelj Božje riječi – svećenik – jedino može, ukoliko je došao do potpune istine i slobode, govoriti i približiti božanski naum i volju. Prema Augustinu, do istine i slobode u Bogu, dolazi se osobnim uzdignućem Duhom Svetim. Ukoliko svećenik nije zahvaćen i prožet Duhom Svetim, propovijedi mu postaju ljudske ludosti: filozofiranje, teologiziranje i puko brbljanje.¹¹ Klement Aleksandrijski, govoreći o odgojitelju u vjeri – svećeniku navjestitelju Božje riječi – ističe da svećenik mora biti poput »kormilara na brodu« koji vlastito lice štiti od lošega vjetra okrećući vjetru leđa. Ako životne situacije i okolnosti nalažu da ne izlaže vjetru »sitnu djecu – vjernike«, one koji su u procesu rasta i sazrijevanja u vjeri, nego sebe.¹² Klement smatra i očekuje od propovjednika da bude osoba osobnije, snažnije, jače i veće vjere, od slušatelja i primatelja - vjernika koji je pred njim te da bi svaki propovjednik trebao »znati« kuda ide i što hoće, te kako i kada kvalitetno i uspješno štititi vjernike od krivih nauka i lažnih proroka.

Za sv. Tomu navjestitelji Božje riječi vjericima približavaju ono što im »izmiče« i što ne mogu osobno »dokučiti, shvatiti, doći, spoznati, osjetiti i doživjeti«. Svećenik propovjednik prvotno je posrednik »između Boga i ljudi«, zatim nositelj »skriivenoga« i otkrivaatelj i rasvjetlitelj božanskih tajni i dubina, te svjedok božanske blizine u tami ovoga svijeta.¹³

Propovijedanje po Konstituciji o svetoj liturgiji treba crpiti snagu poglavito iz Sv. pisma i liturgije, te naviještati uvijek Božje djelo spasenja ili Kristovo otajstvo.¹⁴ Dokument »Presbyterorum ordinis« u svojem podnaslovu, koji govori o službama svećenika, snažno ističe potrebu i obvezu naviještanja Božje riječi, potičući svećenike da budu službenici (sluge) riječi Božje. Svećenik je dužan podijeliti istinu evanđelja svakom vjerniku, jer prema Rim 10, 17 nema vjere i rasta i sazrijevanja u vjeri bez osobnoga susreta s Božjom riječi.¹⁵ OKD poziva navjestitelje Božje riječi

¹¹ Usp. AURELLJE AUGUSTIN, *O državi Božjoj, De civitate Dei*, sv. I., Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 1982., str. 424.

¹² Usp. KLEMENT ALEKSDADRIJSKI, *Odgojitelj*, Biblioteka »Službe Božje«, Split, 2006., str. 242.

¹³ Usp. TOMA AKVINSKI, *Izabrano djelo*, Globus, Zagreb, 1981., str. 277.-278.

¹⁴ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *SACROSANCTUM CONCILUIM*«, Dokumenti: latinski i hrvatski, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 2002., VI. Izdanje, br. 34, str. 25.-26.

¹⁵ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, »Presbyterorum ordinis«, Dokumenti: latinski i hrvatski, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 2002., VI. Izdanje, br. 4, str. 567.-569.

ne samo na gorljivost u naviještanju, nego i na svijest da navještaj-propovijedanje treba biti živa predaja koja svakog vjernika dovodi do dijaloga s Bogom.¹⁶

Naputak Kongregacije za kler »Prezbiter, pastir i vođa župne zajednice« naglašava kako svako vrijeme nosi nove pristupe, načine i mogućnosti navještaja i propovijedanja, stoga poziva sve predvoditelje župnih zajednica – župnike, da uvijek budu svjesni temeljne istine vlastitoga poslanja: »Ljudi žele u svećeniku uvijek naći čovjeka Božjega«, prema riječima sv. Augustina »naše je znanje Krist i naša je mudrost Krist«. ¹⁷ Svećenici se prema tomu ne smiju ponašati kao gospodari Božje riječi (1 Pt 5,2-3), nego kao poslužitelji Riječi koji daju primjereno svjedočanstvo.¹⁸ Nadalje, Naputak ističe da i sam identitet svećenika izranja iz Božje Riječi, jer Božja riječ nosi, hrani, nadahnjuje svećenika u njegovu poslanju i nema kvalitetnog svećenika koji može vršiti vlastito poslanje bez »sjemena Božje riječi«. ¹⁹

Svjesni da svećenik ne može dati, ono što ne posjeduje, biskupi Jugoslavije, u dokumentu »Odgoj i obrazovanje svećeničkih kandidata«, potiču svećeničke kandidate, ukoliko žele biti autentični navjestitelji i propovjednici Božje riječi, na temeljitu i cjelokupnu formaciju ukorijenjenu na božanskoj objavi i Božjoj riječi.²⁰ Budući da svako vrijeme nosi nove izazove, kako bi svećenici dobro i kvalitetno poznavali adresate i ljude kojima su poslani naviještati Riječ, kandidati trebaju više poznavati psihologiju, pedagogiju i sociologiju.²¹

Dokument »Na svetost pozvani« snažno naglašava svjedočko naviještanje kao zadatak cijele Crkve, posebno redovitih službenika, svećenika koji su po daru svećeništva pozvani naviještati i propovijedati Božju riječ.²² Biskupi Hrvatske ističu da su današnji propovjednici završili teološke studije, znaju što Crkva naučava, relativno poznaju prilike u kojima ljudi žive, međutim sve se teže snalaze, unatoč službenim smjernicama, brojnim pomagalima te postaju umorni navjestitelji Božje riječi. Zbog toga bi bilo dobro pomno ispitati kako se Božja riječ u nas naviješta. Takva provjera pomogla bi u rasvjetljavanju uzroka »umora i neautentičnosti« navještaja i propovijedanja Božje riječi.²³ Dokument oprezno ukazuje i na moguće

¹⁶ Usp. SVETI ZBOR ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, Kršćanska sadašnjost (KS), (dokumenti 38-39), Zagreb, 1972., br. 13, str. 19.

¹⁷ Usp. SVETI ZBOR ZA KLERIKE, *Prezbiter, pastir i vođa župne zajednice*, Naputak, Dokumenti 131, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 2003., br. 1, str. 13.

¹⁸ Usp. *isto*, br. 4, str. 16.

¹⁹ Usp. *isto*, br. 5, str. 17.

²⁰ Usp. BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Odgoj i obrazovanje svećeničkih kandidata*, Dokumenti 79, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 1986., br. 86, str. 252.

²¹ Usp. *isto*, br. 94, str. 261.

²² Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani*, Glas Koncila (GK), Zagreb, 2002., br. 32, str. 43.

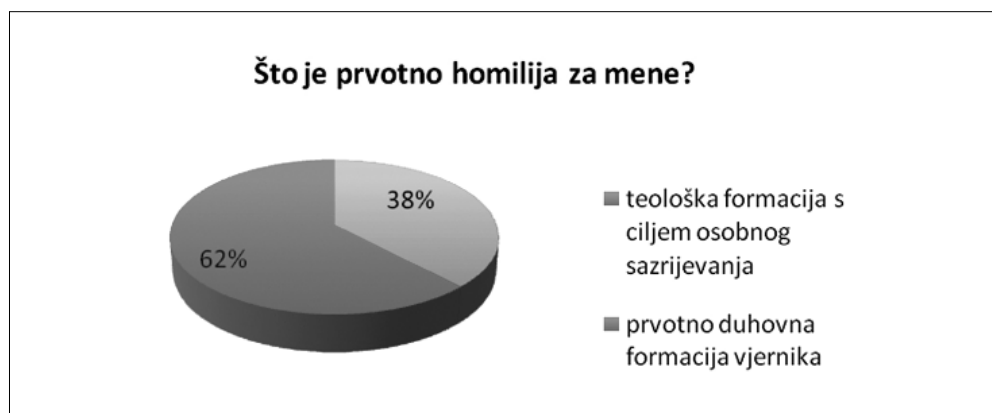
²³ Usp. *isto*, br. 16, str. 28.

uzroke: biblijska neishranjenost današnjih svećenika, nespremnost življenja vrjednota evanđelja, nedostatak molitve i meditacije nad biblijskim tekstovima.²⁴

U izjavama i zaključcima Druge sinode Đakovačke i Srijemske naglašava se kako homilija vjernike dovodi do susreta s Božjom riječju i osobnoga odgovora. Budući da je navještaj uvijek izraz osobne vjere, svjedočanstva i crkvenosti svećenika, te ujedno povlašteno mjesto učiteljske službe u Crkvi, svećenici s posebnom pozornošću, odgovornošću i ozbiljnošću, pozvani su propovijedati Božju riječ, pazeći ponajviše da se Riječ ne profanizira.²⁵

2. Rezultati ankete o župniku navjestitelju Božje riječi u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji

Anketa²⁶ o propovijedanju svećenika (župnika) provedena je slučajnim odabirom među 10% župnika Đakovačko-osječke nadbiskupije. Župničku službu na selu obavlja 62,7%, a u gradu 37,3%.

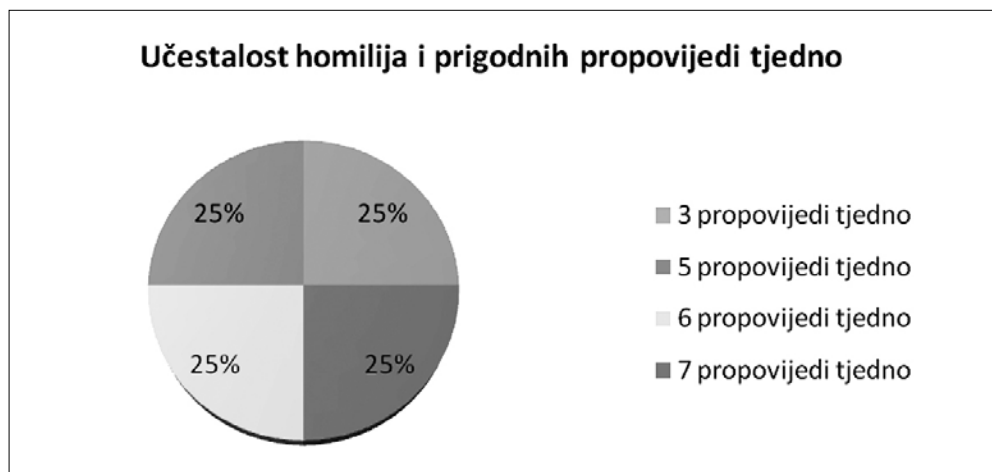
²⁴ Usp. isto, br. 18-20, str. 30.- 32.

²⁵ Usp. *TI SI KRIST-ZA NAS I ZA SVE LJUDE, Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*, Nadbiskupski ordinarijat Đakovo, 2008., br. 348, str. 177.

²⁶ Anketa se sastojala od 17 pitanja, od dva do pet potpitanja. U analizi, kao i u »osmišljavanju« pitanja sudjelovala je sociologinja Monika Zemljak, zaposlena u centru za socijalnu pomoć u Belom Manastiru. Anketu je proveo autor rada anonimno pismenim putem. Ciljevi ankete istražiti: koliko je današnji svećenik-župnik u mogućnosti kvalitetno se pripremiti za svaku prigodnu homiliju? Koliko često propovijeda? Koje su župnikove najčešće poteškoće u prigodnom navješčaju Božje riječi? Koliko pozna adrese? Koliko je samo(kritičan) u analizi kvalitete prigodnih propovijedi? Koliko je opterećen učestalošću propovijedanja? Da li bi rezultati ankete bili drugačiji teško je tvrditi, jer samim tim što 50% anketiranih župnika nije poslalo odgovore isto je anketni podatak i svojevrsni pokazatelj. O broju anketiranih, a time i dobivenim rezultatima, razilaze se i sami sociolozi. Jedni sociolozi smatraju da je sasvim dovoljan broj anketiranih da bi se dobio realan rezultat. Drugi smatraju da je moguće ali teže dobiti stvarne rezultate, no anketa i dobiveni rezultati sigurno mogu izvrsno poslužiti kao jedno preliminarno istraživanje za moguće buduće istraživanje u kojem bi se anketirao cijeli prezbiterij Nadbiskupije đakovačko-osječke.

Vjerodostojni naviještaj Božje riječi, izrečena Božja riječ ukorijenjena u osobnom životu svećenika, najsadržajnije je duhovna formacija sebe i drugih. Isus poziva učenika na rad i trud oko posjedovanja najvećega bogatstva – Boga, u njihovim srcima i dušama. Navjestitelj jedino može dati ono što posjeduje: »Ta iz obilja srca usta govore« (Mt 12. 34).

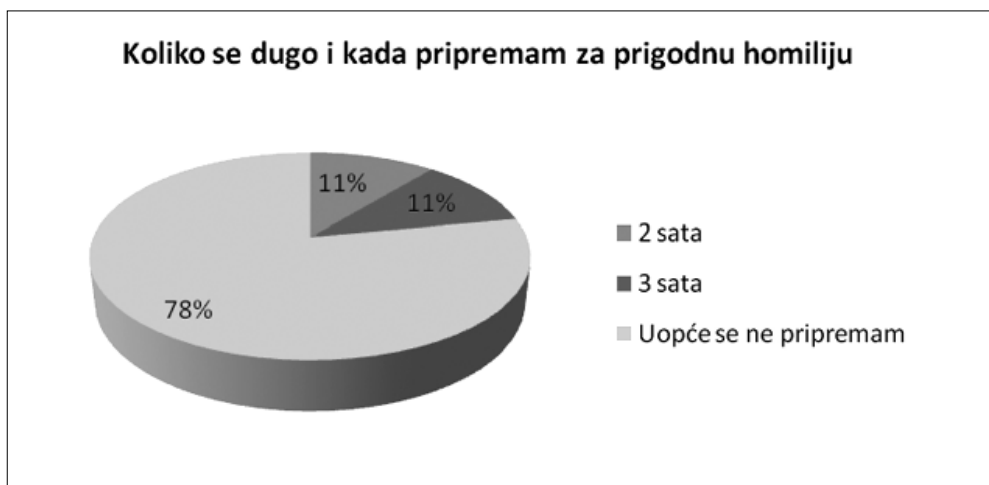
Više od 60% župnika smatra da je propovijed prvotno formacija drugoga-vjernika, a ne prvotno osobna formacija, pa tek formacija slušatelja ili adresata, dok 40% župnika homiliju prvotno doživljava kao osobni rast, a time onda i mogućnost sazrijevanja, rasta i odgoja ljudi kojima upućuje riječ.

Istraživanje pokazuje da 100% svećenika župnika u tjednu propovijeda barem tri puta, a njih 75% barem 5 puta tjedno. (U broj propovijedi ulaze: nedjeljna, blagdanska, prigodna homilija te prigodne propovijedi za ukop, krštenje i vjenčanje bez svete Mise). Uz potrebu sustavne katehizacije svi svećenici ističu potrebu redovite, kvalitetne, dobro pripremljene homilije i navještaja Božje riječi kao temelja evangelizacije današnjega čovjeka. Današnji svećenik razapet je između mnogobrojnih zahtjeva koji se pred njega stavljaju i svijesti da je nedjeljna homilija najvećem dijelu naših vjernika jedino što čuju o svojoj vjeri. Župnici ističu kako se zbog nedostatka vremena, ne stignu kvalitetno pripremiti za propovijedi. Budući da je uz propovijedi župnik dužan redovito katehizirati djecu i mlade, imati pretrksne kateheze, liturgijske priprave za sakramente, voditi redovito župsku administraciju, pružiti različite oblike kateheze odraslih vjernika, brinuti se oko gradnje i izgradnje crkvenih objekata - nameće se pitanje može li objektivno svećenik sve to kvalitetno i učiniti? Nameće se pitanje: ako je župnicima propovijedanje i navještaj Božje riječi prva i osnovna zadaća, bi li i oni poput apostola trebali »ostaviti posluživanje kod stola i neke službe prepustiti drugima« te se najviše usredotočiti na

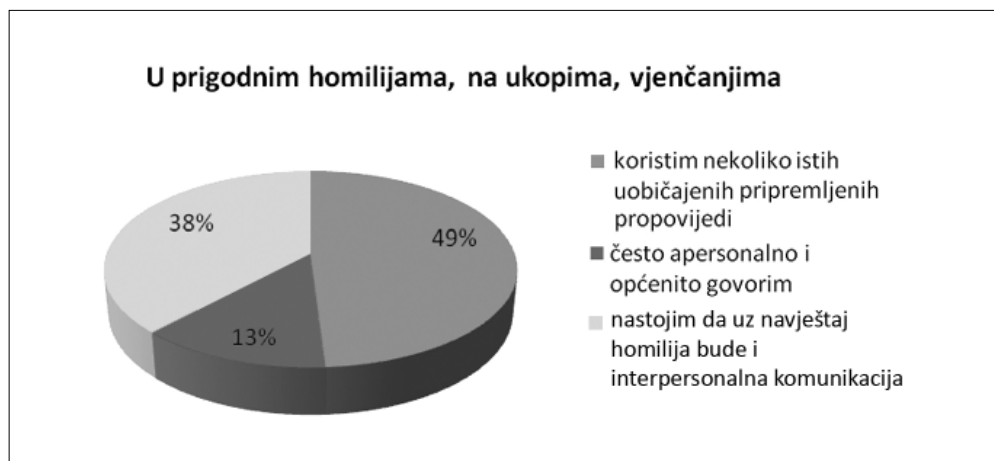
propovijedi i navještaj Božje riječi. »Naprtnjača« napunjena znanjima za vrijeme redovitoga studija, osim što se veoma brzo isprazni, zahtjeva svakodnevno skupljanje novih znanja teološko egzegetske naravi, znanja na području pedagoško-psihološko-komunikoloških zakonitosti, s posebnim naglaskom na osobni susret s Riječju te sazrijevanje u prenošenju osobnoga iskustva Riječi.

Za kvalitetnu propovijed potrebna je redovita, kvalitetna, sustavna priprema, osobna molitva, meditacija, čitanje propovjedničke literature, produblјivanje i upoznavanje biblijske teologije, egzegeze i introdukcije, odvojeno vrijeme za osobni duhovni život.

Za pastoralne teologe i pastoralce »zabrinjavajući« je podatak što se gotovo 80% župnika uopće ne priprema za prigodne propovijedi, odnosno, prigodom ukopa, krštenja i vjenčanja izvan svete mise. Budući da župnici često ističu kako teško dolaze do »rubnih i distanciranih kršćana«, upravo takvi vjernici često su prisutni na ukopima, krštenjima i vjenčanjima, prigodne homilije, stoga, župnici nikako ne bi smjeli olako shvatiti i nepripremljeno govoriti jer je to izvrsna prilika za navještaj Božje riječi, posebice rubnima, distanciranima, pa i nevjernicima.

Matias Augé smatra da prigodne homilije (za ukop, vjenčanje, krštenje izvan svete mise), uz to što su izvrsna prilika za evangelizaciju i katehizaciju, trebaju biti uvijek utemeljene na Božjoj riječi koju obrednici predviđaju i nude. Ukoliko su učestale, posebice ako se ne poznaju adresati, mogu se tumačiti dijelovi »Vjervovanja i Očenaša«, ali uvijek s posebnim odnosom prema Božjoj riječi i povijesno spasenjskom trenutku, a ne filozofiji, psihologiji, pedagogiji, itd.²⁷

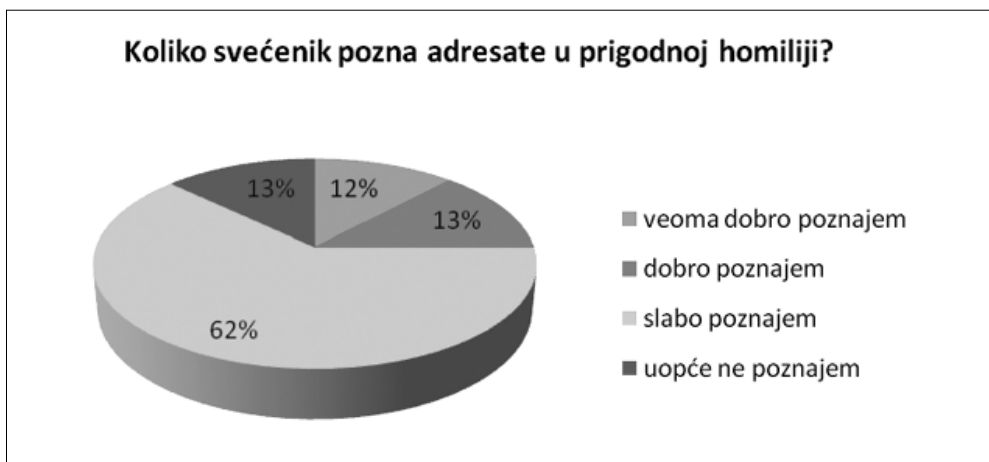

Posljedice su nepripremljenih propovijedi korištenje tuđih napisanih propovijedi, nekoliko već uobičajenih s malim modifikacijama, općenito i apersonalno propovijedanje, navještaj bez navjestiteljskoga karaktera. Günter Biemer takvu propovijed naziva »naviještanje bez susreta«.²⁸

Za aktivno slušanje na općeljudskoj razini važno je prepoznavanje potreba sugovornika, poznavanje realnoga života, poznavanje uzrasta, mentaliteta, stupanj obrazovanja i emocionalno stanje. Kako bi riječ doprla do vjernika na duhovnoj razi-

²⁷ Usp. M. AUGÉ, Omelie a tema?, u: *Rivista Liturgica* 95(2008.)6, str. 1060.-1067.

²⁸ Usp. G. BIEMER, Verkündigung ohne Begegnung? Zur Verhältnis von Kirche und Medien, u: *Diakonia* 17(1986.), str. 362.

ni, župnik bi trebao poznavati, uz opće ljudske potrebe, i duhovno i duševno stanje vjernika. Zbog toga je veoma važno da župnik »zna i poznaje duhovni, vjerski život, potrebe, mogućnosti i nastojanje« adresata kojima upućuje riječ. Svećenik nije na župi, kako reče sveti Pavao, da »škaklja vjernike ugodim riječima«, nego da pod svaku cijenu navijesti Krista rassetoga i uskrsnuloga, zato je i važno neizostavno poznavanje onih koji propovjednika slušaju.

U prigodnim homilijama svega 25% svećenika dobro ili veoma dobro poznaje adresate, a 75% slabo ili uopće ih ne poznaje. Ovdje se nameće pitanje potrebe osmišljavanja susreta i modela, ne samo pretkrasnih kateheza, neposredne priprave i liturgijskih priprava prije vjenčanja, nego i cjelokupnoga pastoralnog rada u župi, kako bi svećenik »bolje« upoznao vjernike.

Osobni susret s vjernicima prije vjenčanja, krštenja i ukopa pokazuje se veoma važnim. Posebno se čini važnim da se svaki svećenik pri prijavi smrtnoga slučaja i prije ukopa, osobno susretne s najužom rodbinom, kako bi barem djelomično imao sliku ljudi kojima će uputiti Riječ. Prijava ukopa, vjenčanja ili krštenja kod osoba koje rade u župnoj kancelariji umjesto župnika, bez ikakvih prethodnih susreta, za posljedicu ima još veću distanciranost od svećenika, župe i vjere.

Iskustvo Isusova poznavanja svakog slušatelja te model ponašanja u susretu trebalo bi biti nadahnuće svim današnjim navjestiteljima. Isus ne samo da je želio svaki susret ostvariti u istinitosti bića, nego je susret istodobno koristio za posredan i neposredan navještaj i govor o Bogu Ocu.²⁹ Poznavanjem adresata u Isusovim susretima izbjegnuta je površnost, usputnost i rutina navještaja Božje riječi. Upravo se ona uvelike »može« iščitati iz nepoznavanja adresata, posebice u prigodnim homilijama.

²⁹ Usp. J. BALOBAN, *Pastoralni izazovi Crkve u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 1992., str. 184.-191.

2.1. OSOBNE POTEŠKOĆE ŽUPNIKA U PRIGODNIM PROPOVIJEDIMA

Svećenici-župnici bili su zamoljeni, prema osobnom doživljaju i iskustvu, iznijeti najčešće i osnovne poteškoće s kojima se susreću dok naviještaju Božju riječ u prigodama krštenja, vjenčanja, bolesničkoga pomazanja izvan svete mise te ukopima.

2.1.1. Poteškoće prigodom ukopa

- nepoznavanje adresata
- distanciranost vjernika
- krivi motiv dolaska-običaj-nezainteresiranost
- emocionalna povezanost s adresatima
- neadekvatan prostor za navještaj

O. Bonavantura Duda, govoreći o potrebi autentičnosti propovjednika, u jednom nagovoru studentima teologije u Đakovu istaknuo je da, kada sluša propovijed svećenika na ukopima, odmah osjeti je li tomu svećeniku netko nekada umro ili nije. Smrt čovjeka uključuje niz duhovnih i tjelesnih pojavnosti u osobe koja je smrću izgubila osobu uz koju je osjećajno vezana.³⁰ Ukop je danas jedan od najčešćih religioznih obreda, ali je premalo vjerski vrjednovan. Sekularizirani svijet oprostaj od mrtvaca sve više desakralizira pa u takvom mentalitetu pogrebni obredi sve više postaju dio svjetovne pogrebne pompe, a svećenik postaje tek dio te svečanosti.³¹ Usprkos sekularizaciji smrt i sprovod psihološki su trenutak koji pruža jedinstvenu i bogatu pastoralnu prigodu. Bilo praktični vjernici, bilo distancirani, agnostici, ateisti, u najboljoj su dispoziciji da čuju Božju riječ i da joj se otvore. Znakovita je angažiranost zajednice koja često samo šutke sudjeluje. Svećenik je na sprovodu najzapaženija osoba, bilo od vjernika bilo od indiferentnih. Njegovo držanje i njegove riječi imaju velik odraz na prisutne.

Anketa pokazuje da svi svećenici-župnici tijekom ukopnih obreda propovijedaju, jedni na groblju, u kući, neki za vrijeme ukopne mise. Prigodom navještaja na ukopima župnicima najveću poteškoću stvara nepoznavanje adresata i distanciranost u vjeri, zatim emocionalna navezanost na pokojnika ili njegovu obitelj³² te prostor³³. Budući da se 78% svećenika-župnika uopće ne priprema za navještaj Božje riječi na ukopima, nameće se pitanje pastoralne osjetljivosti, važnosti, mogućnosti

³⁰ Usp. I. BUZOV, *Psihoanaliza žalovanja*, Jumena, Zagreb, 1989., str. 15.

³¹ Usp. V. DEVETAK, Liturgija sveti susret, u: *Služba Božja* 29(1989.)1-2, str. 12.-19.

³² Za pretpostaviti je da se radi o župnicima koji su dulje vrijeme na istom mjestu u istoj župi.

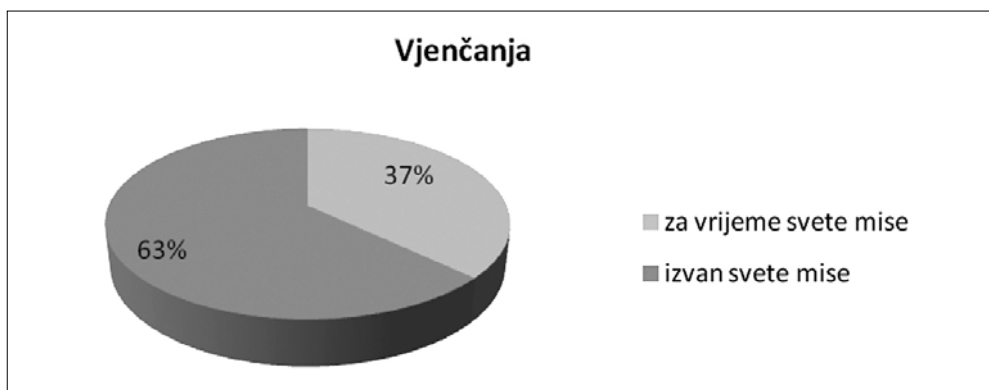
³³ Ovdje su svećenici-župnici mislili na vremenske prilike, posebno što u nekim župama, napose filijalama, nema mrtvačnice ili neke kapelice, te je svećenik primoran naviještati na otvorenom u »različitim vremenskim prilikama«.

i potrebe navještaja Božje riječi u trenucima kada je svaki čovjek emocionalno, egzistencijalno, teološki i životno »zahvalan« za navještaj.

2.1.2. Poteškoće prigodom vjenčanja

- nepoznavanje adresata
- distanciranost u vjeri
- nezainteresiranost
- alkoholiziranost
- do 20% onih koji ne sudjeluju u obredu

Obiteljski, društveni i vjerski događaj vjenčanja zaodijeva se u najsvečaniji ceremonijal. Predbračni pastoral, a time i u sam obred vjenčanja, treba promicati unutarnju dispoziciju vjernika, svjedoka, rodbine i vjernika za kvalitetni bračno-obiteljski život.³⁴ Daljnja, neposredna i bliža priprava, te liturgijska priprava za vjenčanje mora »izgurati« uopćeni birokratski, juridički i formalistički vid slavljenja ženidbe. Priprave i cjelokupno pastoralno nastojanje mora staviti naglasak na očitovanje i posvećenje ljubavi bračnih drugova, na Božju riječ koja »hrani« bračno obiteljsku ljubav, komunikaciju i zajednički život u braku, spremnost na življenje Kristove nesebične ljubavi te promicanje važnosti žrtve i života za bračnoga druga.

Premda Rimski obrednik, »Red vjenčanja«, sugerira da se vjenčanje »redovito slavi za vrijeme svete mise«³⁵ istraživanje pokazuje da 63% župnika redovito ne omogućuje i ne slavi sklapanje ženidbenoga saveza pod svetom misom. Anketa pokazuje da gotovo svi svećenici-župnici propovijedaju za vrijeme obreda vjenčanja

³⁴ Usp. V. DEVETAK, Sakramenti svete ženidbe, u: *Služba Božja* 26(1986.)3, str. 223.-235.

³⁵ Usp. RIMSKI OBREDNIK RED VJENČANJA, Uvodne upute, Kršćanska sadašnjost (KS), Zagreb, 1970., br. 6, str. 7.

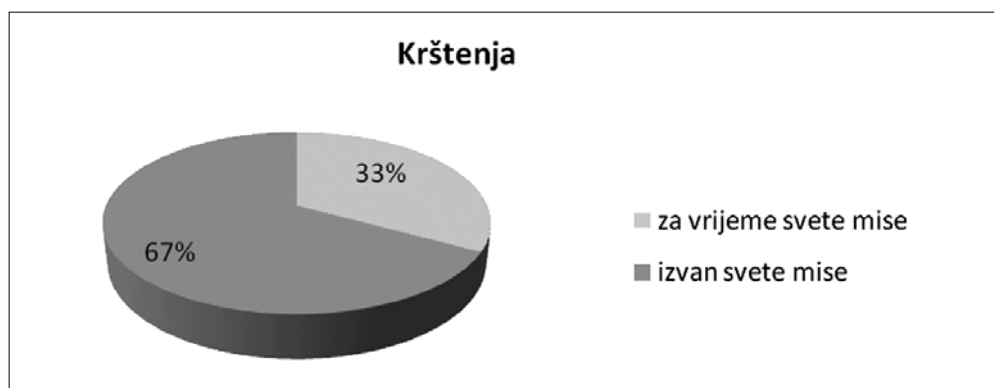
izvan svete mise. 7% župnika povremeno ne propovijeda, navodeći dva razloga; nedostatak vremena (jurnjava) na druga mjesta te nemogućnost navještaja zbog isprovociranosti i nezainteresiranosti prisutnih.

Kao i na ukopima, tako i na vjenčanjima, vjernici i svi prisutni, imaju »vanjsku i nutarnju« motivaciju za navještaj Božje riječi. Prezbiteri su pozvani naviještati Radosnu vijest Isusa Krista i vjernicima (usp. Kol 3,16), i nevjernicima (usp. 1 Pt 3,15). Izvanjske okolnosti, posebno profanizacija obreda vjenčanja, suvremenom župniku, nikako ne bi smjela biti zaprjeka i razlog nemotiviranosti za navještaj Božje riječi. Premda svećenik-župnik iz objektivnih razloga ne može poznavati adresate, pozvan je na temelju svojega poslanja i svijesti da je naviještanje Božje riječi prva zadaća prezbitera-župnika, propovijedati »Krista rassetoga i uskrsnuloga«, bez obzira na okolnosti, vrijeme, (ne)disponiranost, distanciranost itd.

2.1.3. Poteškoće prigodom krštenja izvan svete mise

- nepoznavanje adresata
- nemogućnost suživjeti se s obredom
- nezainteresiranost prisutnih
- krivi motivi dolaska

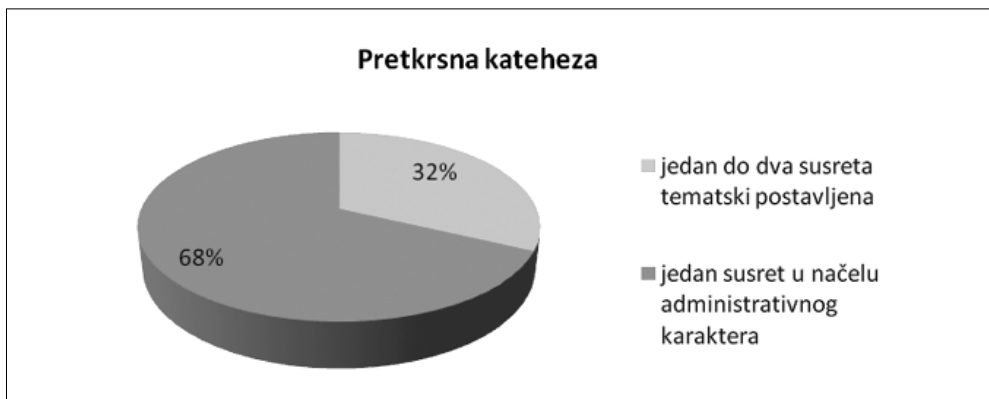
U obredniku »Krštenje« u uvodnim napomenama ističe se potreba krštenja za vrijeme svete mise kako bi sva zajednica mogla sudjelovati kod obreda te kako bi jasnije došla do izražaja veza između krštenja i sakramenta euharistije.³⁶ Sinodski dokumenti Druge sinode đakovačke i srijemske također ističu potrebu redovitoga krsnog slavlja u župnim crkvama i to za vrijeme nedjeljnog euharistijskoga slavlja.³⁷

³⁶ Usp. RIMSKI OBREDNIK RED KRŠTENJA, Uvodne upute, KS, Zagreb, 1970., br. 9., str. 17.

³⁷ Usp. TI SI KRIST-ZA NAS I ZA SVE LJUDE, Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske, Nadbiskupski ordinarijat Đakovo, 2008., br. 417, str. 202.

Svjesni opasnosti kako bi mogli »opteretiti« svako nedjeljno euharistijsko slavlje sakramentom krštenja, sinodski dokumenti sugeriraju na organiziranje pretkrasnih kateheza jednom mjesečno, te tako u načelu nalažu da i slavlje sakramenta krštenja bude jednom mjesečno za vrijeme euharistijskoga slavlja.³⁸ Istraživanje pokazuje da 33% župnika redovito sakrament krštenja slavi za vrijeme euharistijskoga slavlja, dok 67 % župnika izvan svete mise, subotom, nedjeljom, prije ili poslije svete mise.

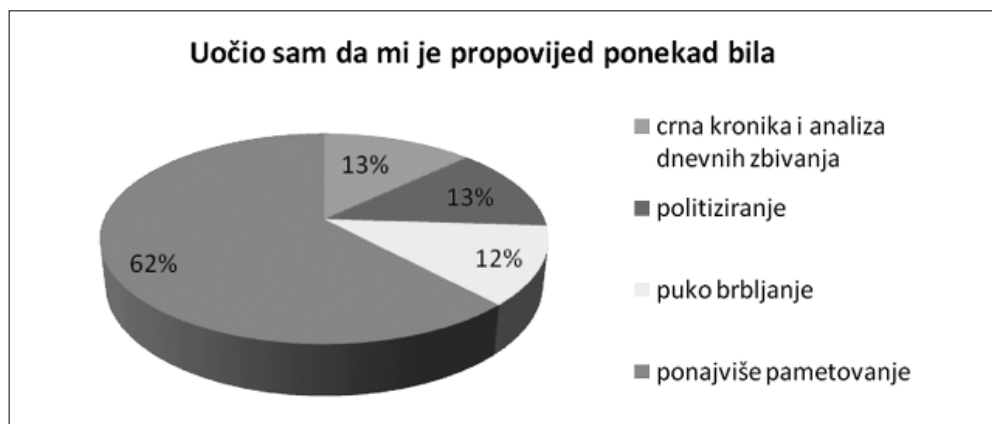
Svećenici-župnici, koji ne organiziraju pretkrasne kateheze i koji imaju jedan susret s roditeljima i kumovima, sveden samo na administrativni razinu, a istraživanje pokazuje da 68% anketiranih župnika Nadbiskupije ima jedan susret koji je sveden na takav oblik susreta, uvelike osjećaju poteškoću nepoznavanja adresata, nezainteresiranost prisutnih te sudjelovanje na slavlju s krivim motivima, čisto iz običaja i tradicije. Budući da velik dio svećenika ne slavi sakrament krštenja pod misom, nego nakon mise, logična je i posljedica da se ne može ni suživjeti s obredom i zbog toga je taj podatak sasvim logična posljedica svećenikove-župnikove nedovoljne svijesti slavljenja sakramenta krštenja za vrijeme euharistijskoga slavlja. Dakako, nameće se temeljno pastoralno pitanje *kvalitete i potrebe pretkrasne kateheze*.

2.2. NAJČEŠĆE OPASNOSTI DA SE HOMILIJA PRETVORI U »NEŠTO DRUGO«?

U prigodnim homilijama 62% župnika teško i nerado propovijeda. Nerado, teško i nepripremljeno propovijedanje nema samo negativne posljedice na vjerski život vjernika i svećenika, nego i na svećenikovo psihičko i fizičko zdravlje-distres. Najočitiye i prepoznatljive posljedice i znakovi nepripremanja za homiliju jesu politiziranje, riječ bez Riječi-brljanje ili riječ radi riječi, osvrtnje na dnevna događanja ili dnevni tisak, te improvizacija intelektualizma. Radi se zapravo o bijegu radi vla-

³⁸ Usp. isto.

stite neodgovornosti u najvažnijoj i prvoj zadaći svećenika, navještaju Božje riječi. Jedan svećenik reče: »U nedostatku ideja nije loše govoriti tako da te ne razumiju«; drugi je izjavio: »Mi živimo u društvu koje moramo malo dotaknuti«; treći: »Potrebno je nekad iznijeti i ono što se događa i na ulici«.

Kao što je homilija tijekom euharistijskoga slavlja u najvećoj opasnosti da se odvoji od mise, odnosno da postane »autonomna pokrajina unutar mise«, dulja od svih drugih dijelova mise, toliko glasna i puna gesta te mimike nakon čega su »potrošene sve snage«, tako je najveća opasnost da se prigodna propovijed-velika prigoda i mogućnost za evangelizaciju i katehizaciju, pretvori u nepogodu koju svećenik što prije odradi bez osjećaja i evangelizacijskog žara i truda.

3. Završni osvrt i nekoliko teza

- Istraživanje diskretno pokazuje da postoje **četiri tipologije prigodnih propovijedi**:
  1. Navještaj Božje riječi prožet osobnim susretom s Božjom riječju uspješno prenesen, zatim doživljen i prihvaćen od slušatelja ili primatelja.
  2. Navještaj Božje riječi u kojemu se propovjednik osobno susreće s Božjom riječju, kvalitetno je prenosi, međutim slušatelj ne prima i ne želi čuti Božju riječ, jer su njegova očekivanja drugačija.
  3. Prigodni ceremonijalni govor bez navještaja Božje riječi, riječ radi riječi, uklopljenost u obred koji se pretvorio u ceremoniju.
  4. Prigodni govor, bez navještaja Božje riječi, koji se pretvorio u nepogodu. Govor u kojemu se »navjestitelj« obračunava s »neprijateljem« - vlastitom nepripremljenošću.

- Budući da župnici često ističu kako teško dolaze do rubnih i distanciranih kršćana, upravo takvi vjernici znaju biti prisutni na ukopima, krštenjima i vjenčanjima. Prigodne homilije, stoga, župnici nikako ne bi smjeli olako shvatiti i nepripremljeno govoriti jer su izvrsna prilika za navještaj Božje riječi, posebice rubnima, distanciranima, pa i nevjernicima. Zabrinjavajući je podatak što se 78% svećenika-župnika uopće ne priprema za prigodne propovijedi.
- Prigodne homilije: vjenčanja, krštenja, bolesničko pomazanje izvan svete mise te ukop, osim što su izvrsna prilika za evangelizaciju i katehizaciju, trebaju biti uvijek utemeljene na Božjoj riječi. Njih obrednici predviđaju i nude. Ukoliko su učestale, posebice ako se ne poznaju adresati, mogu se tumačiti dijelovi »Vjeronvanja i Očenaša«, ali uvijek s posebnim odnosom prema Božjoj riječi i povijesno-spasenjskom trenutku.
- Vjenčanje, krštenje, posebice ukop u naših vjernika najčešći su religiozni obredi na koje će oni doći, biti prisutni, sudjelovati, premda će ih premalo vjerski vrjednovati i često desakralizirati. No, unatoč sekularizaciji obredi krštenja, vjenčanja, posebice ukopa posebni su psihološki trenutci koji pružaju jedinstvenu i bogatu pastoralnu prigodu. Bilo praktični vjernici, bilo distancirani, agnostici, pa i ateisti u najboljoj su egzistencijalnoj dispoziciji da čuju Božju riječ i da joj se otvore.
- Evangelizacija evangelizatora temeljni je prioritet mjesne Crkve. Današnji svećenik prožet je osjećajem kroničnoga umora i nemoći u naviještanju. Svakom župniku potrebno je više vremena za duhovni rast, za osobni susret s Bogom, za molitvu, za napuštanje »službe kod stolova i neke druge službe«. Poglavitito je potrebno posvetiti se naviještanju Božje riječi. Sama činjenica da je navještaj Božje riječi *posljednja i najvažnija* Kristova uputa izrečena apostolima. Dovoljan je motiv, snaga i poziv da se u navještaju što više slijedi Isusov put, metoda, način, upornost, ljubav i predanost.
- Veoma je važna percepcija svećenika: što je, tko je i u čije ime govori? Homilija nije jednostavno govor o vjeri. Ona je više od toga. Nije samo informacija ni verbaliziranje vjerskih sadržaja i ponašanja. Propovijedanje je eminentno svećenički čin, pravo svećeničko služenje svećenika Novoga saveza koji u Kristovo ime i po njegovu nalogu vrši svećeničku službu. Dobro naviještena Riječ Božja kriterij je pastirskoga autoriteta svećenika u zajednici i društvu. Propovijedanje je služba za koju svećenik »polaže račun« onima izvan Crkve, račun Crkvi i račun Gospodinu.
- Najočitije i prepoznatljive posljedice i znakovi nepripremanja za homiliju jesu politiziranje, riječ bez Riječi-brljanje ili riječ radi riječi, osvrtnje na dnevna događanja ili dnevni tisak, te improvizacija intelektualizma. Radi se zapravo o bijegu zbog vlastite neodgovornosti u najvažnijoj i prvoj zadaći svećenika-navještaju Božje riječi.

- Duhovna, teološka i komunikološka kompetencija neprestani je poziv i izazov suvremenom navjestitelju. Stara mudrost naglašavala: *non progredi est regredi* – ne napredovati znači nazadovati. Živimo u svijetu koji se brzo i neočekivano mijenja. Kršćanski navještaj tako treba prikazati da sveukupni proces duhovne i pastoralne dimenzije treba pratiti svećenički život te da bude sposoban odgovoriti zahtjevima našega vremena. Odgovornost propovjedničke službe zahtijeva od svećenikove osobe stalni napor osposobljavanja i usavršavanja u službi.
- Prigodna homilija može biti naviještena u bilo kojoj formi: formi uvjeravanja, u formi apela, u formi prijatnje »argue, absecra, increpta«. Prigodne propovijedi trebaju dovesti svećenika i njegove adresate do osobnoga susreta s Božjom riječju.
- Evangelizirati društvo, u kojemu je prisutan subjektivizam, relativizam, pluralizam, liberalizam, materijalizam, a Crkva se proglašava zastarjelom, veoma je teško, posebice ako se dovoljno kvalitetno ne priprema ili »nema vremena za pripremu« ili su od prve svećenikove zadaće važnije »neke druge«.
- Anketa pokazuje da deficit žara, gorljivosti u »profetskoj dimenziji« svećenikova poslanja i zvanja najviše dolazi do izražaja u prigodnim propovijedima. Problem propovijedanja je tu i valja ga sustavno rješavati.

DIFFICULTIES AND POSSIBILITIES OF THE PROCLAMATION OF THE WORD OF GOD IN SPECIAL SERMONS

Stanislav Šota*

Summary

The article is based on the survey which covered 10% of parish priests of the Archdiocese of Đakovo and Osijek. It analyses the difficulties and possibilities of the sermons preached at christenings, marriages, last rites administered independently of the holy mass and funerals. The results point to the 'current inability of the proclamation among the presbyters of the Archdiocese of Đakovo and Osijek. This inability is obvious in recurrent sermons which are not properly prepared by a presbyter-parish priest, due to the fact that he does not have enough time or is exhausted and burned out. The research shows the lack of pastoral sensibility for sermons made on special occasions, which are an excellent opportunity to spread the Word of God amongst the aloof, marginal believers, agnostics and atheists. The sermons for special occasions are not prepared at all by 78% of the parish priests, whereas 49% of them use some earlier prepared sermons, and 13% give impersonal and general sermons. Here arises the question of the evangelization of evangelisators as a vital priority of the local Church, then of the permanent education in spirituality, theology and communicology. The existing incapability of the announcement is mostly the reflection of the identity of a modern priest, of his person of faith, rarely provided feedback, insufficient preparation, and engagement in other pastoral requirements and duties, of the notion that 'homily needs to be given', since the identity of a priest comes from the Word of God and from the announcement of the Word of God. The research confirms the existence of four typologies of sermons on special occasions:

- 1. The proclamation of God's Word imbued with the personal experience of the Word of God, successfully conveyed and then experienced and accepted by listeners or recipients.*
- 2. The proclamation of the Word of God where the preacher deeply experiences the Word of God and conveys it adequately, but a listener does not get or doesn't want to hear the Word of God because he expected something different, e.g. at funeral he expects eulogy and not the proclamation of the Word of God.*

---

* Dr. sc. Stanislav Šota, Omladinska 1, 31401 Viškovci, Croatia, stanislav.sota@os.t-com.hr

3. *Occasional ceremonial speech without the proclamation of the Word of God, empty words wrapped in the ritual that has become a ceremony.*
4. *Occasional speech, without the proclamation of the Word of God, which has turned into a hardship. The speech by which the preacher settles his affairs with the 'enemy' for different reasons: non-attendance at holy mass, failing to levy a tithe etc.*

Key words: *announcement of the Word of God, presbyter, occasional sermons, aloof, marginal, funeral, marriage, christening, last rites, fatigue, (non)preparation.*